

ХАЛЪМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Халъмг тангъчин болн Элст балгъсна комитетсин, куч-көлсчирин депутатрин Тангъчин болн балгъсна Советсин газет

№ 61 (2894)

1957 дж. августин 4

Үнн 20 деншг

Алдр Октябрин 40-ч джилин өөниг күч-көлснә шин диилврмүд күцлгяр темдглхмн

Ставропольск Совнархозин предприятъсин көдлмшчирт, көдлмшч күүкд улст, инженермүдт, техникүдт үүлд цергләчнр, Невинномысск ноос угъадг, В. И. Ленинә нертә фабрикин коллективин илгәджәх дуудвр

Үнтә уурмүд! КПСС-н XX-ч хургин тууджлч шидәр-мүд күцәдж йовх учрар, Октябрьск революцд нерәдгдсн делгрүлдж йовх социалистическ дөрлдәнд орлцлгяр мана фабрикин коллектив түрүн брәл джилә зурагъан цуг те-ко-экономическ үзмджәрнә йовудтагъар күцәгәд, зурагъасн даву 39 сай арслнъга эд-тавр гаргъв. Производств ясруллгъна тускар көдлмшчирин бгдг заавр олзлсна ашднә 320 мингъгн арслнә арвлгдв.

Ачлгъ ачлгъна буулгългъна көдлмш, гарар кедг көдлмшиг фабрик машигяр кедг болд-джана. Көдлмш кедг газриг

болн көдлмшчирин поселкиг кеерүлдж-сәәхруллгяр фабрикин коллектив ик гидг көдлмш кев. Предприятъсин көдлмшчирин, уулд цергләчнрин бәәдл-джиргълнә, бәәдг гер-мүднә ясрджана. Предприятин чыгяр 12 пәтртә әмтн бәәдг гер бәргәдәд олзлгдджана. Бас нег 39 пәтртә гер, дакад эздүд бийснә бәрлжәх 125 гер тос-хгдджана. Фабричн амрлгъна болн культурин парк кедгв, пионермүдин лагерь секгдв. Стадиона тосхлт дуусгдв, хот-хол хулдг магазин бәргәдәд, көдлмшән эклв.

Октябрьск революцд нерәд-гдсн дөрлдәнд орлцдж йовх улсас көдлмшин зурагъан

140—250 процент күргдж кү-цәдг производствин өмн нүүрт йовдг әмтсин тонь фабрикт өсв.

Алдр байрин өдриг мана коллектив күч-көлснә шин диилврмүд күцлж темдглхяр, урмдтагъар белдлжәнә. Урднә бийдән авсн социалистическ даалгъврән шинәс хәләгәд, өбдән даалгъвр авч болхмн гидж тоолджанавдн. Эврәннә эв-аргъан, көрнәгән дүннәд Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч өбнд нерәдәд 10 сара зурагъан болзгасн өмн күцәхмн, ноябрин 7 күртл 60 сай арслнъга эд-тавр зурагъасн даву гаргъхмн,

цуг көдлмшчир көдлмшиннә кемджәр 35 процент давулдж күцәхиг тетгхмн, ноос түрүн угъадж-урдж гаргългъан 99,8 процент күцәхмн, кедж гаргългъна күч-көлснә 1 процент, оборудовань—3 процент өсгхмн, гаргъсн эд-таврин үннә 0,1 процент килврдүлхәр зүт-гхмн, 1 сай 250 мингъгн арслнә зурагъас давулдж олз орулхмн.

Изобретатель болн рационализатор улсин джисәг улм өргнәр делгрүлдж, производствд шин техник орулдж, энүнә ашднә 400 мингъгн арслнә арвлдж авхмн.

400 ормта зуна театр, гастрономическ болн темснә мага-

зид бәрдж дуусад, тедниг өбрхн өдрмүдин эргцд көдлмш кедг болгънавдн гилж угән өгчәнәвдн. 1957 джилин октябрин 1-шин күртл фабричн поселкин агъуд утдан 1,5 кило-метр хаалгъ асфальтар бүрк-нәвдн, ноос угъалгъна багъ сортировкд сөрдж сальк орулдж машиг ноябрин 1-шин күртл көдлдж кенәвдн.

Октябрьск социалистическ революцин 40-ч өбнд нерәддж бийдән өбдән социалистическ даалгъвр авад Ставропольск олт-әмтнә эдл-ахун Советин предприятъсин цуг көдлмшчириг, көдлмшч күүкд улсиг, инженерно-техническ көдл-чнриг болн үүлд цергләчнриг бийсдән бәәсн производствиннә эв-аргъиг күциднә олзлтн, бийдән авсн социалистическ даалгъврән шинәс хәләдж, улм өбдән даалгъвр автн гидж дуудджанавдн.

Үнтә уурмүд! Алдр байрин өдриг күндтәгяр тосхин төлә дөрлдәг улм өргәр делгрүлий! Алдр Октябрин 40-ч өбниг күч-көлснә шин диилврмүдәр темдглхмн!

В. И. Ленинә нертә, ноос угъадг Невинномысск фабрикин көдлмшчирин, инженерно-техническ көдләчнрин болн үүлд цергләчнрин конференцд батлдж авсн дуудвр.

Невинномысск, В.И.Ленинә нертә фабрикин көдләчнрин дуудврин тускар

КПСС-н Ставропольск крайкомин бюрон тогтавр

В.И. Ленинә нертә Невинномысск фабрикин көдләчнр, Октябрин 40-ч өбнд нерәдсн социалистическ дөрлдә делгрүләд джилин түрүн брәлин зурагъан цуг технико-экономическ үзүлгярнә сән кевәр күцәгәд, эврәннә аргъ-чидлән тоолад, өмннә авсн социалистическ даалгъврән икдүлх болв.

КПСС-н крайкомин бюро тогтаджана;

1. В.И. Ленинә нертә Невинномысск фабрикин көдләчнр, инженерно-техническ көдлмшчнр болн цергләчнр, Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилин өбнд нерәдәд, зурагъасн үлү 60 сай арслнә мөнгъгнә ноос угъадж гаргъх, технологическ оборудованә хара зогслгъиннә багърулдж, производительностиннә 3 процент үлү икдүлх, шин

рационализаторск селвг көдл-мшт орулдж олзлад, 400 мингъгн арслнә арвлх, гаргәдж бәәх эд-таврин үниг 0,1 процент килврдүлх, культурно-бытовой объектс бәрдж чиләх болн фабрикиннә селәнә эрг-миг сәәхрулх болдж даалгъвр авсиннә зөвшәрхмн.

2. Ставропольск экономическ административн района олт-әмтнә эдл-ахун Советд болн промышленн предприятъсин толгъачнрт, социалистическ дөрлдәнд авсн даалгъврән көдлмшчнр болзгасн өмн күцәхин төләд дөннә болтха гидж даалгъхмн.

3. Карачаево-Черкесск обкомд, Халъмг тангъчин парторганизацин оргбюрод, КПСС-н горкомсд болн райкомсд, В.И.

Ленина нертә Невинномысск ноос угъадж-ясдг фабрикин көдлмшчнрин дуудвринг промышленн предприятъсд болн тосхлтет көдлдж көдлмшчирт цәәлгәдж өгтхә, Октябрин 40-ч джилин өбнд нерәдсн социалистическ дөрлдәг делгрүлдж, бәәх эв-аргъиг, элвгәр эдлдж, көдлмшч улс аргъ-чидлән зургъадгч тавн джилә хойрдгч джилин зураг болзгасн урд күцәдг өгхиг тетгтхә гидж даалгъхмн.

4. Крайсовпрофд болн профсоюзин крайкомсд Алдр Октябрьск социалистическ революцин 40-ч джилин өбнд нерәдсн социалистическ дөрлдәг сәәнәр гарддж, көдлмшин сән дамш-лтиг делгү тархагъад, изобретатель болн рационализатор улсин өслтиг элвәтха гилж даалгъхмн.

Гурвн джил көдлджәх Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүл

Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүл тасрхан уга, өндинд көдлг болснәсн авн август сарин нег шинд—гурвн джил болв. 1954 джилд экләд эн гәәхүл секгдснәс нааран 25 сай күн хәләдж гәәхцхәв. Социалистическ селәнә эдл-ахун өслтиг болн терүнә нүүрт йовх улсин дамшлтиг эн гәәхүл үзүлдж медүлнә. Цуг-союзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд орлцхин төлә бәрх кү-цлтсин кемджән джил болгън өбдләд йовна. Тер гәәхүлд орлцх әмтнә тонь джил ирвәс өсәд йовна. 1954 джилд гәәхүлд орлцх улс 173 мингъ-гн бәәсн болхла, 1957 джилд—400 мингъг - шаху күрч өсв.

Гектар газр болгънас 20 центнерәс үлү буудә авад, Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд орлцджах колхозмудин тонь гурвн джилин эргцд гурв холвдж өсв, 300 центнерәс үлү шикрин свекл гаргәдг колхозмуд—хойр холванас да-вугъар өсв, 35 центнерәс үлү эрдни-шишә гаргәдг колхоз-муд—19 холвдж өсв.

Мал-агъурснас авчах эдлуушан темдгтәгяр икдүлсн колхозмуд олар өсв. Үлгүрл-хд, зун гектар газр болгъна тоод 400 центнер даву үс гар-

гдлжәх селәнә эдл-ахун ар-тельмүдин тонь хойр холва-нас давдж өсв.

Гәәхүлд орлцджах улсин дамшлтиг Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд үзүлгън, ард үлдж йовсн кесг колхоз-муд өмн нүүрт йовачирин зергләнә өбдлдж күрхднә нөкд болв.

Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд мана орн-нутгин об-ласть болгънас ирдг олн мингъгн экскурсантнр, колхозин ик ученый Мальцевин гаргъсн газр ясдж эдллгънә туск эв-аргъин сургъмджиг ласдж авчкәд, кесг сай гектар газр хагълад тер дамшлтиг олзл-джана. Селәнә эдл-ахун газр ясдж эдллгънд шинәс кесг янз орлцулдж, газриг уутъхн зерглдәтәгяр болн кирслдж хагълдж буудә тәрлгън, олт-зүсн газр ясрулдг удобренә орлцулдж эдлхд, гәәхүл ик дөннә болна.

Советск Союзин селәнә эдл-ахун 40 джилин өслт. әмн болгъна тоод мах, үс болн тос гаргългяр США-г күцдж авхмн гидж партин болн правительствин тәвсн төрмүд кү-цәхин төлә кедж йовх олт-әмтнә ноолдан 1957 джилин гәәхүлд икәр үзүлгдлжәнә. (ТАСС)

Каменск областин колхозмуд болн совхозмуд буудә белдлгънә зурагъан болзгасн урд күцәв

Каменск обласин колхоз-никуд болн колхозницнр, МТС-н болн совхозмудин көд-ләчнр, селәнә эдл-ахун специ-алистнр буудә белдлгънә госу-дарствени зурагъан 1957 джи-лин июлин 29-д, болзгасн өмн-күцәв.

күцәв Государствин амбарт 40 сай пуд буудә асхгдв, эн тоод голлгч тетгүлин культур—ца-гъан гуйрин буудә 37,1 сай пуд. Государствл буудә орулдж өглгън болн хулдлгън бола бәәнә. (ТАСС).

Китдин олт-әмтнә сулдхврин цергин 30 джилин өбнд нерәдсн байрин хург Москвад болв

Китдин олт-әмтнә сулдхврин церг бұрдәлгснәс нааран авгу-стин негд 30 джилнә болв. Алдр Китдин олт-әмтнә хам-дан эн ончта өдриг Советск Союзин күч-көлсчнр делгү темдглцхәв.

офицермүд, Китдин олт-әмтнә сулдхврин цергин генералмуд болн офицермүд орлцхәв.

Москвад июлин 31-д Москов-ск гарнизона цергин болн хотл балгъсна күч-көлсчнрин пред-ставительмүд орлцсн СССР-н Харслтин Министерствин бай-рин хург болв.

СССР-н Харслтин Минис-терствин ах политическ уп-равленә начальник, генерал-полковник А.С. Желтов бай-рин хургиг секв.

Хургин президиумд—КПСС-н ЦК-н президиумин чледүд, СССР-н Харслтин Министр, Советск Союзин Маршал Г.К. Жуков, СССР-д бәәх Китдин олт-әмтнә Республикин по-сол Лю Сяо, Советск Аәрмин болн усна-цергин флотин гене-ральн штабин начальник, Со-ветск Союзин Маршал В. Д. Соколовский, Москвад бәәдг КНР-н посольствд түшдг дәәнә аташе генерал—лейтенант Хань Чжен-цзи, Советск Сою-зин Маршалмуд И. Х. Багра-мян, С. С. Бирюзов, С.М. Бу-денный, К. А. Мерецков, ад-мирал С.Г.Горшков, кесг зүсн цергүдин маршалмуд, гене-ралмуд болн советск аәрмин

Советск Союзин Маршал В. Д. Соколовский үг келв.

Хотл балгъсна күч-көлсчн-рин нерн деерәс „Серп и Мо-лот“ гидг металлургическ за-водин мастер-прокатчик үр М. И. Леонзв үг келв.

Москва балгъсна партийн ор-ганизацин болн Москван цуг күч-көлсчнрин нерн деерәс, хургт бәән Китд үүрмудиг болн теднәр дамджулдж цуг Китд олт-әмтиг КПСС-н МКК-н селгәтр С. Д. Орлов халун йөрәв.

Дарунь, Москвад бәәдг Кит-дин олт-әмтнә Республикин но-сольствд түшдг дәәнә аташе Хань Чжен-цзи үг келхәр бос-сиг, цуггърсн олт улс байр-тагъар тосдж мендлдж сонь-сцхәв.

Байрин хург әвртә гидг ни-цннәгъу, нег-негнәннә седкл медж байртагъар келдв. (ТАСС)

Москвад болджах нарт делкән зургъадгч фестивалъ

Нарт делкән 6-ч фестивалъ болджах Москва балгъсн— байрар ниргъад, шуугад баанъ. Нарт делкән орн-нутгудин цугъараннь гилтә тугмудар сәәхрүлдсн уульнисар болн площадьсар брүнәс ави брүн күртл москвичир болн гиичлдж ирсн—советск орн-нутгун бнцг болгънас, делкән цуг түв болгънас ирцхәсн багъ наста кбвуд-күүкд наарлад, ниргъад баацхәнә. Аьд болв чиги олн зүсн келәр келсн үгмүд, инь-гиллгъни күүндвмүд соньсгднә, цуг ииртмджн олн зүсн дуд джиннәд баанә.

Багъчудин иньгиллгъиг батлгч кесг зүсн кбдлмш кегддәнә. Эндр— фестивалин дбрвдгч бдрнъ—болв июлин 30-д асхн тра болсн йовлнн тускар келл гә баадж болшго. Олн зүсн телегацин члед харгългън дегд ьегмджтә соньн кевәр болв. Болгар Великобритань хойрин делегач харгългън удан цагт болв. Терүнд 300 шаху кун орлцв.

Болгармудла харгъсндан бидн йир икәр байрлджанавдн. Фестивалъд бидн телниг улм сәәнәр меддж авбувдн, — гидж Великобританә коммунистическ багъчудин лигин сегләтр Джон Мос герчлв.

Ни-иньгиллгъни күүндвр болв. Дакад тер харгъд орлцсн улс, болгарск дуулач күүкд болн английск духовой оркестр орлцсн концерт тәвдж үзүлв.

Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд, Индонез Китд хойрин делегатнр харгъд күүндлгън хойр час үлүдән болв. Эдн заагт Суматра, Ява, Борнео, Целебес арлмудас, Пекинәс, Шанхайас ирсн багъ наста күүкд-кбвүд, нег-негиләрн мендлхәснә хббн, ни-иньги-нар күүндән болад, хоорндан тандлцхәв. Индонез Китд хойрин ах-дү болгч олн әмтсин багъчудин иньгиллгън болн ни-негиг эн болсн харгъц сәәнәр үзүлв.

Венгрин багъчуд, Германә хойр әнъгин күүкд-кбвүдиг бийсүрн үрдж, күүндвр кецхәв. Иньгүд хоорнд кесг часин дунд үнн седкләрн күүндән болв. Дакад багъчуд дууллада, бириллцхәв. Харгъцин сүүлә, венгерск болн немецк келәр демократическ багъчудин тимн дууллгъар тбгсв.

Професс болгъар нарт делкән багъчуд хоорндан кесн түрүн харгъц ик соньн кевәр болв. Булгъар болн госн-ботинк келгәнә промышленностин багъ наста кбдлмшчрнн харгъциг венгерск гос уяч Янош Роднай секв. Иигдж харгъцлдж, иигдж хоорндан сүв-селвгән авлгън—нег-негән сәәнәр таньцхадж, цуг орн-нутгудин багъ наста кбдлмшчрн хоорндан иньгиллгън батлх аргъ учрах збвтә гидж тер келв.

Дарук бдрмүдтнъ тер харгъд орлцсн улс Москва балгъсна гос-ботинк кедг промышленностин предприятиястоад, багъчуд ямаран техникәр, ягъдж кбдлгиг, ямаран баахиг, сул цагтан ямаран кевәр амрлгъ кедгиг хәләцхәмн.

—Үнтә иньгүд, иргч мана джиргълиг герлтә сәәхн кехин тблад, ни-товкнүн, иньгилдж, хамиллдж баалгън манд килх агъар мет кергтә.

Московск полиграфическ институтин аспирант Юрий Гудилинә келсн тер үгиг, журналистнрин центрәлн герүр, эврәнн профессиональн фестивалн харгъд ирдж орлцхәсн 13 орн-нутгудин багъ наста полиграфистнр шуугача аьлх ташлгъар тосцхәв.

Цугъаран санджасн санан-седклиг болн байрин бргмджиг медүлдж Даний гидг орн-нутгун делегат Гуннер Мельхольм нигдж келв:

—Бидн олн зүсн орн-нутгудт баанәвдн. Болв төвкнүн баахин тблә ноолданд бидн цугъар ни-негмбдн.

Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлин ик гидг конференцзал дүүрәд 30 орн-нутгун газр эдлгънд кбдлг багъчуд цуглрцхәв. Московск областин Ленинә нертә колхозин ахлацин дарук В. Инокина келсн үгиг тедн ик оньгтагъар соньсцхәв. Советск Союзд колхоз тосхлтин гол-цутхлнъгин тускар, эврәнн колхозин эдл-ахугъар үлгүр кедж тер келдг бгв.

Италин фермермүдин федерацин келн-әмтнн комитетин член Грасио Кремонини эврәнн орн-нутгт феодализмн үлдл ода чигн баагъә баахин тускар бурушадж келв. Кесг зун минъгн гектар газр баячудин гарт баанә гидж тер келв. Кесг минъгн брк-бүл, баячудин эзлгънд баасн газрас наәмәдлдж авч олзлхларн, терүнәсн гаргъд авсн эдлушиннъ брәлинъ эздүдтнъ бгх збвтә болдж гарна.

Әмтнд наәмәдлгддж, заргддж кбдлг улс Мексикд ягъдж түрджәхин тускар Карло де Ла Мора Гарсиа келдг бгв.

Тер харгъд орлцхәсн улс эврәнн күүндвмүдән, цаарандн селәнә эдл-ахун павильонс гәәхә баадж кецхәмн.

Московск электролампин заводин багъ наста кбдлмшчрн тал Румынск Народн Республикин болн Люксембургин багъчудин элчнр гиичлдж ирцхәв. ГДР-с фестивалъд ирцхәсн делегатнр Лихачевин нертә Московск автозаводт ирцхәв. Москван ббр баах „Большевик“ гидг совхозин кбдлчнрүр Польск Народн Республикин делегатнр одцхәв.

—Одгә цагин багъчудин джиргълин эркн тбрин тускар тадн ю санджанат?—гидж баахин фестивалъд орлчачнр, олн зүсн орн-нутгудин бичәчнр, июлин 30-д нарт делкән студентнрин клубд хурснд тәвсн сурврт—әмд насни дүрин куцлнъ—төвкнүн баалгънә тблә, күмн әмтнн кишгтә хүвин тблә ноолдлгън болх збвтә,—гисн хәрү байрта, омгтагъар бгцхәв.

Цуг тавн түв улсин элчнр, олн зүсн үй улс бас түүнә тускар келцхәв. Студентнр литератормудла харгъд күүндлхәрн, кун болгън эврәнн санджасн седкл-ухагъан каалтг-боодг угагъар келцхәв.

МГУ-н актов залд нарт делкән концерт ик үзмджтә кевәр болв. Тер концертд Кировск областин „Димковская игрушка“ гидг советск самодеятельн биигъин кбллектив-Гвианин болн Мартинкина багъчудин ансамбль, Египтин күүкд улсин инструментальн ансамбль, хар Африкин биичнр, Румынск Народн Республикин урн эрдмин коллектив нар гаргъдж үзүлцхәв.

Июлин 30-д нарт делкән зург зурлгъна болн хатхмр хатхлгъна гәәхүл секгдв гидж урднъ соньсхгдла. М. Горькин нертә культурин болн амрлгъна Центральн паркд тер гәәхүл гурвн ик павильо эздлжәнә, 40 орн-нутг Москвәгүр зургуд, скульптурмуд, багъ наста зурачнрин зурсн зургуд, хатхмрмуд илгәцхәдж. Эн гәәхүлд 3400 произведеньс орцулгдджана. Урднъ болсн фестивалъмудт, аькднъ болв чигн изобразительн искусств им бргәр орцулгдгд уга билә. Советск Союзд урднъ иигдж олн зүсн, аькинъ болв чигн үзүлсн зургудта гәәхүл болад уга баасмн.

Нарт делкән студентнр негдгч семинармуд бцкдлур секгдв. МГУ-н ик гидг аудитормудин негднъ 500 гар студентнр-экономистнр цугърцхәв. Семинарт орлчачнрнр наукин академин президентин дарук К. Островитянов мендлдж йбрәв. „Экономическ дбнъ-нбкд боллцлгън болн олн-зүсн орн-нутгудин олн әмтнә эдл-ахун бслтд терүнә чинрнъ“ гидг тбрәр шалгъдж күүндән болв.

Кинематографин Цугсоюзин государственн институтин герт, Цугсоюзин селәнә эдл-ахун колхозн культурин Герт бас кинематографическ болн селәнә эдл-ахун сургъулин заведеньсин студентнрин нарт-делкән семинарс секгдцхәв.

Театрмудар, клубсар, парксин болн площадьсин ил эсградст июлин 30 асхн 30-гар делегач келн-әмтнн концертс тәвдж үзүлцхәв, теднәс кесгн нарт делкән концертст орлцхәла.

Тер асхн баахн наста москвичнр, урднъ үзгдәд уга стеническ искусствла түрүн таньдлгън болв. Станиславскин нертә драматическ театрин герт Францас ирсн гиичнр „Мимы Парижа“ гидг мимическ ансамбль Ива Лореля гидг кун гардвртагъар нар гаргъдж үзүлв. Мимическ ансамблин программд баахн-сценс баацхәнә. Тер сценсн болхла—Парижин эгл улс ямаран баахиг, күч-кблсч улс, угатә улс ямаран баахиг үзүлжәнә.

СССР-н Московск художественн театрин сцен деер, английск „Уоркшой“ гидг театр Шекспири „Макбет“ гидг түрүн спектаклән тәвдж үзүлв. Эн—дәәнә бмн бурдәдсн профессиональн багъчудин коллектив. Эн театр эврәнн спектакльмудан Лондона дорд захд, кбдлмшчнр баадг районд тәвдж үзүлнә, тер райондан театральн негхн коллектив болджана.

Июлин 31. (ТАСС)

Хальмгуд советин йосна тблә

Мана советин йосн тогтад 40-джил болдж йовна. Тер 40-джилн эргид мана тбрскнә олн келн-әмтн, алдр Ленинә тосхсн Коммунистическ партин гардврар, аграрн, хоцрдж йовсн орн-нутгасн, газадин аргъта гисн Америка, Англия, Франциг күүд, зәрминь лавад, ик гидг байн, эврәнн кунд индустрта орн-нутг болв.

Алдр Ленинә зурсн зурагъар, орс, украинец, грузин, нань чигн келн-әмтс цугъар чидлән негдүлдж, энъкр тбрскнә эдл-ахуг бсгдж, шундж баацхәнә. Тедн дотр, мана хальмгуд орн-нутгинь олн-келн-әмтлә ах—дү болдж, джиргъдж баанә.

Би болхла, 1918 джилн на-мрар, баахн кбвүн, Аадрхнд бурлсн хальмгин негдгч полкд цергләч болдж орлав. Тиигхд Аадрхнә эргмәр баах Хальмг Базр, Багъ-Цоохр, Хошуд, Ик-цоохр, Харухс газрмудиг цагъачудас харсдж батлдж, ик гидг белдвр кедж баасмн. Эс гидж тер нутгудин дару Аадрхн баах, Аадрхнә дару Баку. Цагъачуд Аадрхн Баку хойрин мана цутхлнъ райодас йилгәд, нефть зб-бл гиг тасхлар седсн болджана. Тер учрар С. М. Киров, Аадр-

рхнә эргм харслгъиг хальмин партизана отрядт даалгъсн. Отрядин толгъач, хальмгин үрн, тер цагин баатр, Отхна Ходжа эврәнн эркн иньг—Ковүнә Долан нбкдтә харсдж, баах нутгудинн әмтнә дбнъ-нбкдәр сән гидгәр белдвр кедж, цагъана цергт цань уга сбрлгъ бгсн.

Тиигхд бидн 3 хальмг кбвүн, үр Амр-Сананиг дахад Москва орад, келн-әмтнә керг уулин комиссариатас цаалгъвр авч, Саратовск болн Аадрхнә губернәсд цаалгъврн кбдлмш кех болдж гарвдн. Тер газр-мудтан ирәд, селән-хотдар йовдж, хургуд хурагъад, нутгин болн аамгин Советс әмтнд нбкд болдж тосхвдн. Тиигхд нанла хамдан И. С. Эренценов болн Э. Шаваев йовла.

Мана полкин комиссар, Ик-Цоохр нутга Манджиев Шуургъчас бишнъкнъ, наадк толгъачнрнъ цугтан хаана цергин офицермуд билә. Тедн, хальг церг тогтснд дурго болад харнъгъу, ном-сургъуль уга цергчнр дотрагитац кегәд баасмн. Зәрм цергчнр теднә хар саната, керг уга үгмүдинъ соньсад, цергәсн оргъад баасн саам баанә. Тер цагт полкин комиссар Манджиев Шуургъч, танъгъчин дәәнә халхин керг-уулин комиссар үр Масловин дбнъ-гәр Хальмг танъгъчин ЦИК-р дамдждж, Күч-кблсчнрин болн Харслтин Советин уполномоченн, 11-ч аярмин ревво-енсоветин ахлач С. М. Кировас, мана хальмг полкд, бийсимдн дәәнә эрдмтә улсар толгъачнр кедж батлти гидж сурсн болдг.

Тер учрар, Тенъгин хальмгудас Х. Б. Кануков, В. А. Хомутников, А. Д. Дрючков (Бен-Али), М. Д. Шапуков, Т. Б. Шевидов болн нань чигн улс ирсн болдг.

Тер заагар Аадрхнә дәәнә йовгън цергин училищд хальмг мбртә цергин әнъг бааснд, хальмг багъчуд дәәнә халхин

керг-уул дастха гидж йовулсн болдг. Тунд сурад, С. Г. Манджиев, Х. Убушаев, Б. Актюбеев, Джалов, У. Атуев, Ц. Д. Долатаев, Монтыш Лиджиев, Б. Болдырев, Бендерьян Болдырев, Хараев (хббннә әмән бгсн) болн нань чигн кбвүд, взводин командирмуд болдж гарсн.

Тиигәд хальмгин революционн негдгч мбртә церг Саратовск областин Терновка гидг селәнд Х. Б. Кануков, В. А. Хомутников хойран гардврар бурлсн болдг. Тер тоот кбдлмшт, танъгъчдан Советин йос тосхлж йовсн, Амр-Санан, А. Ч. Чапчаев, А. Г. Маслов, Г. М. Манкиров эдн, полк бурдәлгвнд, чидлән әрвлгго дбнъгән бгсн улс.

Полк сургъулан чиләгъад, фронтур йовх саамд, Хальмг танъгъчин дәәнә халх керг-уулин толгъач үр Маслов ирдж митинг хурагъад, чидлән әрвлго, эврәнн йосна тблә ноолдти гидж келсн болдг.

Тер митингд үр М. И. Калинин ирдж, мана хальмг полкиг йбрәгъад, партъ болн правительств таниг орн-нутган, Улан Цергчнр болдж хортнас харсх гидж ицдж баанә гидж келв.

Хальмг полкин цергчнрин нерн деерәс мана командир Хомутников, бидн эврәнн ах дүүгъин, эк-эцгин улан цусан асхад тогтасн йосан, чидлән әрвлгго, цусан хармилго, кергтә болхла әмән доләд орн-нутгинн чинртә Улан Цергт йовсн олн келн, угатә кбдлмшч әмтслә ах-дү болдж, хаана йос хәрү тосхдж—угатә улсин цус уухан хәәдж йовх хортна тбрскән харсхвдн гидж келсн болдг.

Мана хальмг революционн полк Балашовск областәд (ода болхла) Ик Улан гидг хазг күүтрин эргнәр цагъачудин генералмудин, сән зер-зевтә, куц сургъульта цергтә харгъдж түрүн дәәгъән кесн болдг.

Тиигәд түрүн дәәндән, баахн зуур болсн артиллерийск белдлгънә дару, мана мбртә церг чашкан бргәд, дәврәд, хортна цергиг хәрү туугъад, зергләгъинн салвлад, зулгъв. Мана полкин 1-ч эскадрона командир А. Д. Дрючков (Бен-Али) эврәнн эскадронар зүткдж дәврәд, цагъана цергин тал дунднъ ордж, элвг 175 хорттиг чавчдж унъгъасн болдг. Тер түрүн дәәндән әмән әрвллго, гавшун кевәр, збрмгәр ноолддж мана үүрмүд Э. Батыров, Б. Кулахов, А. Ангуляев, А. Очиртаев, Ц. М. Очиров, Х. Манджиев, Ж. М. Пюрвеев, Б. Цеденов болн нань чигн улс нерән гаргъсн.

Нертә кевәр түрүн дәәндән дәәлдсндән мана полкин цуг церчнр, командир Хомутников болн комиссар Шуургъч Манджиевәс ханлт авцхәсн. Цаарандн-мана революционн полк, дәәчнр хортиг кббгәд, нернъ туурдл. Чеченә Грозный гидг балгъснд оч дәәгъән чиләгъад, хәрдж ирәд, эврәнн танъгъчин эдл-ахуг бсгдж, сәәхрүлхн тблә шунсн.

К. А. ДОЛГИН,
улан партизан, урдн хальмг
мбртә цергин эскадрона
командир.

Алдр Октябрин 40-ч джилин өөниг диилвртэг ьар уктхмн!

Виталий Колесников миньгэн
килограмм ноос зурагъасн
давудж өгв

Приютненск района Кировин нертэ колхозин 1-ч бригадт ах хббч болдж Колесников Виталий Федорович кбдлнэ. Олн джилин эргцд хббнэ ард дахсн Виталий Федорович, хбд ягъдж халэдж асрдигг меднэ, гемтэд одсн цагт ямаран болв чигн эв-аргъар эдгэдж авна. Эн тустан сургъульта малин эмчлэ адлар хббдин геминь йилгъдж меднэ.

Келж йовх кбдлмштэн ки- нан, ухан седклэн өгч кбдлдж тблэдэн гурвн джилин эргцд, нег чигн гару угагъар халэ- джэсн хббдэн авч гарв. 1957 джилд 1122 иргс үвлэс мөнд авч гарч, хбн болгъяс 7 кило- грамм ноос авч, цуг хббдэсн 8127 килограмм ноос государ- ствд орулдж өгх даалгъвр бий- дэн авсн.

Үр Колесников үвдиг түрү угагъар бнъгрүлхин кергт өм- нэсн хаша-хаацан, ус хадгъл- джах бассейн болн хуучн бэ- асн бог-шегинь арчдг цеврлв. Хбд идх өвсинь болн девсгүр кех солол күртл үвлэснүр зббдж авч, белдвр кев.

Индж гүдждж, чилдэн нбл уга кбдлсн Виталий Федоро- вичд үвд аймшг уга болв. Давсн үвд гөнъгн болсн учрар, халэ- джэсн хббдэн газр идүлж, бел- дж авсн өвснэнн ик зуугъинь ирх үвд удлэдж, нег чигн гару угагъар хббдэн сэн чинэ- тэгъар авч гарв. Тер шундж кбдлсн чинрн ноос авлгънд чигн туста болв. Даадж авсн план деерэн 1053 килограмм

ноос орулж өгч, цуг хббнэсн 9225 килограмм ноос колхо- зинн нерн деерэс государствд орулдж өгв.

Эн тоот күцәнъгү кбдлм- шин ашнэ, бийинь амрадж, седклинь төвкнүлджэхш. Ви- талий Федорович цаарандан, ирх үвдиг энүнэсн деерэр бнъгрүлх деерэн, ноос авлгъ- нг цаарандн икдүлх эв-аргъ хяадж, хэрүлдж баях хббдэн ясрулдж авхин кергт өрүн шар нарн герл газрт унал уга баятл хббдэн идүлэд, удэн халунла амрадж, асхндн бүрүлин гегэн тасрал, хар- нъгү болтл идүлдж йовна. Зарм сббдн, сббни дуусн хэ- рүлдж, цаглань услдж, амра- на.

Хббдин идг чилэд ирм ца- цу, талдан сэн идгтэ газрур йовулдж идүлнэ. Халэмджен үнн седклэн тавдж кбдлджэх Виталий Федоровичин гарт баях хбд саянар таргълджац- хана.

Ирх үвд белдвр келж ко- шаран эртэснэ ясдж, хаджу- днэ баясн шег-богинь арчдж цевтрдж, хбн болгънд 3 цен- тнер өвс, 1,5 центнер силос белдэ, үвлэснүр зббджэх деерэн, кевтринь хууралх со- лом белдженэ.

Алдр Октябрэск социали- стическ революцин 40-ч өбнд нерэддж авсн даалгъврэн кү- цэхэр ик байрта кевэр кбдлдж йовна.

Эльдэн Эрдн.

Яшкульск районд селәнэ эдл-ахун эдл-уш государствд
орулдж өглгън хашнъгар негддж йовна

Яшкульск района кесг сов- хозмуд государствд селәнэ эдл-ахун эдл-уш орулдж өгл- гънэ тбрэр йир сулар кбдлдж йовна. Кермджен ахр цагин эргцд эн кбдлмшиг эс хурд- дулхла, государствд мах өгл- гънэ зура күцэлгън дегл зов- лнъгта боли гидженэ.

Июлин 25-д района совхоз- муд государствд мах орулдж өглгънэ джилэ зурагъан зуг 15,5 процент күцэв, кбдлмш- чнр боли церглэчнр болхла, государствд орулдж өгх зура- гъан махар—23 процент, үсэр —40 процент, өндгэр—38 про- цент күцэлхэв. Совхозмудин поселксин Советмудин гар- дачнр дакад района күцэгч комитет чигн государствд се- ләнэ эдл-ахун эдл-уш орулдж өглгънэ тбрт сэн онъган тав- джэхш.

Районд зуг 108 номертэ совхоз (директорнэ үр Зайцев, партийн организацин сеглэтр- нэ—үр Молодец) государствд мах өглгънэ брэл джилэ зу- рагъан 111 процент күцэсн баянэ.

„Кировск“ совхоз (дирек- торнэ үр Землянский, эклц партийн организацин сеглэтрнэ үр Спиридонов,) 2-ч кварталд государствд 1060 центнер мах өгх зурагъасн ара гидж 431 центнер мах орулдж өгв. Үүрмүд Землянский болн Спи- ридонов хойр эврәннэ му кбдлмшэн, бидн шин улсвдч гигъад, урдк гардачнрт даал- гъхан хаанэ. Эднэ иим цайл- гъвр йирдэн хаджгърнэ кенд чигн медгдженэ. Эн гардачн-

рин ним хаджгър халэцин ашд ода III-ч кварталд государствд мах орулдж өглгънэ зура йир муугъар күцэлддж йовна.

Района совхозмуд, дала адл малин идгтэ баягъа баядж, махнд өггдх мал эртэс йил- гъдж, салу гурт бүрдэдж, сэн илгтэ газрт хэрүлдж, малин чинэгъинь ясрулхан хаясн уга. Государствд мах орулдж өгхэр седхлэрн, гуртмудас таслад туугъад өгцхэнэ. Тегэд чигн махна малнь толгъа олн болдг болв чигн, махна чин- рэрн сэн биш болна. Хургн гадрта биш, нам дундин чинэ- тэ үкрмүд, хбд ховрар өггднэ.

„Кировск“ совхозд малин идгин диг-даран гидж нам юмн уга. Отармуд джил тб- галнь гилтэ кошармуд эргл- дэд баяцхэнэ. Тегэд чигн эн совхозд июнь сард 1000 хбн гарувт. Саянар идүлэд, цагтнэ услад баясн болхла, хбн тиим икэр гаругъ уга билэ. Зуг сов- хозин директор үр Землян- скийн, ах зоотехник үр Мухинэ самгъа гардврн ашд букл отар хбн геедрв.

Государствд мах өглгънэ зура күцэснэ хббн, келдү мал үлддженэ, дакад мал өсг- гънэ зура күцэхин эркд келдү мал, хамагъас ягъдж авхиг района нег чигн совхоз тоо- лдж, диглдж авад уга.

Гашунский поселкин Со- вет (ахлэчнэ үр Нестеренко) государствд мах, үс, өндг, ноос орулдж өглгънэ тбрнг дурндн тавад, үнднэ келхд, гардджахш. Поселкин Со- ветин тоод баядж кбдлмшчнр,

церглэчнр боли талдан чигн тусдан баяцхэдг эдл-ахус го- сударствд мах өглгънэ зура- гъан 19 процент, үс—32 про- цент, өндг—33 процент, ноос —91 процент күцэдж.

Эдл-уш белдлгъэр баялг, поселкин Советин агент, мах, тос эврэн асрдж өгсн ул- сас авна, бгэд уга улсас өгтн гидж нехш.

Цайлгъврн кбдлмш йирин мартгддж.

Иим баялг КПСС-н Яшкуль- ск райкомд, күч-кблсчнрин депутатрин Яшкульск района Советин күцэгч комитетд мед- гднэ, болв, государствд селэ- нэ эдл-ахун эдл-уш өглгъинг чанъгъахин тускар санджахш гардджах баялг гаргъас биш гардврн ашнэ үзгдхш.

Района совхоз болгънар ма- хил өггдх мал йилгъад, салу гурт, отар кегъад, сэн идгт гаргъдж, малин чинэгъинь ясдж, таргълулх кергтэ. Го- сударствд селәнэ эдл-ахун эдл-уш өглгънэ зураг тустан баялг эдл-ахусар сентябрин 1-шинд, совхозмудар ноябрин 1-шинд күцэдг болдгар кбдл- мш бүрдэх кергтэ.

Күч-кблсчнр заагт цайлгъвр- ин боли партийн—бурдэм- джин кбдлмш келж, государствд селәнэ эдл-ахун эдл-уш өглгънэ зураг сентябрин 1-ши- нд күцэлгън—поселксин Со- ветмудин болн эклц партийн организацин эркн тбр болджа- на.

Б. БОЛДЫРЕВ.

Хальмгин тууджин туск төрмүд

Иакинф Бичурин— хальмг
туудж бичсн күн

(Чилгчнэ. Эклчнэ 60-ч номерт)

Болв киргиз-казахмуд тер бийнэ цаньго кевэр кбдлдж, зер-зевэр бийсэн агесн болдг Эднэ хаадуд: Нуралн—Багъ ор- лад, Аблай—Дундин ордад, Эрали—Ик ордад даячнрэн тү- крэд, хальмгудиг дөрвн үзгэснэ даран-дарандан даярцхэгъад йовсн. Буклджилин туршарт хальмгуд хаалгъдан йовн йо- вдж, эднлэ даяллад, өрк-булэн кел бэргдлгънэс, малав тардж булалгънас харсцхах збвтэ болв. Дарук, 1771 джилд кир- гизчнр (буруты улс) хальм- гудин збвлнъгинь күцэв, эдн хальмгудиг Балхаш нуурин ар үзгтнэ баях өргн ик элсн тее- гт кббдж орулсндн, харгънл- гън болн ундар хагсад, ик олн улс болн мал гарута бол- сн.

Келж болшго түрү-зүдү хаалгъдан үзэд, кесг олн аюлла харгъад, кезанак төр- чн газрун хальмгуд өбрлч- хэв, болв энүнэнн даруднэ эднэ өмн шин зовлнэ үзгдв. Меджэ деер зогсджасн Кит- дин харул эдниг урдк төр- ски газрун орулшго болдж зер-зевэн өмнэснэ збрулв. Тбрски газрун орх саната болхла хальмгуд эврәннэ

йосан геех збвтэ болв. Олн- амтн цаньго кевэр кошад- аргъсн учрар Увш хан болн наадк чигн нойдуднэ Китдин орн-нутгт ордж өгхэс нань аргъ уга болчхав. Увш хан Арэсэгэс 33.000 өрк-бул тоота- терүнднэ 169.000 шаху күн тоо- та гарсн болдг. Или газрур ордж ирх саамднэ деер кел- гдсн улсас 70.000 күүнэс даву биш үлдсн юмн. Тиигэд хальмгуд нег джилин эргнд, 100.000 күүгэрн гарутсн бол- джана. Эдн хаалгъдан даянэ кблд эс гидж өвчн-зовлнэ- гар үкцхэв, кесгнэ Азин эрм-кбдэд анъгин хот болдж үлдчхэв, эс гидж кел бэрг- дж авгдцхагъад, хол орн- нутгудар хулдгдсн юмн.

Зовлнэ, түрү-зүдүлэ харгъа йовдж ирцхэсн, бийиннэ мед- лд шинэс орджах хальмгу- диг күн кевтэгъар тосдк авхмн гидж Китдин император закв. Дбнэ-дамдж гидж хальм- удт ишкэ гермүд, мал, хот-хол, цаг тудлго авч ирцхэсн. Буурлдж баях газрарн халь- мгудиг ховадж буулгъсна даруднэ, гер-мал босхдж автха гидж ним юмн өггд- смн: 1.125.000 толгъа мбрд, бод мал болн хбд, 20.000

шир хальмг цэ, 20.000 четврт цагъан гуйрин буудэ болн сбг, 51.000 хббнэ арс, 51.000 пуд бязь, 15.000 пуд цииц эд, 400 ишгэ гер, 400 пуд шаху цагъан мбнъг.

Тер джилин намрар Увш хан, Цебек-Дордж, Сэрын- Гүнгэ, Момынту, Шара-Кэу- кынэ болн Цилэ-Мупир ной- дудиг дахулад, Жэхэ балгъ- снд баясн Китдин хаана өр-, гэ тал одсн юмн. Эн нойдуд цугтан Увш хаана өбрхн элгн-садуднэ. Зуг Сэрын, Аюка хаана ик кбвүн Чактор-Чжабан тохмнэ баяс- мн. Ганцхн зуг Цебек-Дор- цзи Аюка хаана багъ кбвүн, Гунъчжабан джичнэ баясн. Чжорикту хан гисн герн Увш хаанд өггдв, наадк ной- дудтнэ, эдн дотр Илил үлдч- хэснднэ бас нойдин нерн тер мет өггдсн. Жэхэ балгъс- нас эдниг хэрцхэх саамднэ элвгэр ачллгън болв. Илил хэрдж ирснэ даруднэ тор- гъуд улсин гурвн дивиз Тар- багатай эс гидж Хурь-Хара- Усу гидг газрт, Увш хан то- ргъуд улсин дөрвн дивиз авад, Гунгэ хошуд улс авад Ик болн Багъ Юлдус голин хойр кбвэгъарнэ Харашара гидг газрт буурлчхэсн юмн. Китдин йосна улсин халэв- рэр буурлчхэсн улсин зарм анъгнэ буудэ тардж ургъал- гъна кбдлмш кех болдж гар-

сн. Китдин йоснд ордж өг- сн хальмгуд 13 дивиз болдж хувагдсн юмн.

Арэсэ болн Китд хойран хоорнд бооцан баясн учрар Арэсэн правительств Китдин министрмүдлэ куундвр ке- гъад, Иджлэс зулцхасн халь- мгудиг хэрү өгтн гидж нек- сн болдг. Эн неквринь кү- цэдж болшго гисн хэрү Кит- дин хаана өргэгъэс ирсн. Терүнэ учрнэ болхла, урднэ Сэрынэ Джуныгарас, йосна закврла харгън гихлэрн зулад, Иджл орх саамд Арэсэн хаа- на өргэ терүг хэрү эс өгснэ учрта болджана гидж келгдсн болдг.

Болв Иджлин хальмгуд уд- лго бийснэ чигн адгъдж нуудж гарцхаснэ чик биш баяснэ медцхэсн баялг үзгдв. 1791 джилд Китд талас, халь- мгуд Китдэс хэрү гарч ирц- хэдж, Арэсэн медлд урдк ке- вэрн баяхэр седж баяцхэдг чигн гисн кесг олн занъг гарв. Тиим занъг баясн учрар, Си- бирин начальникд хальмгудиг Арэсэд хэрү орулдж авхмн, ирсн дарунэ Кольванск губе- рнэ буурлүлхмн гисн заквр өггдсн болдг.

Болв хальмгуд хоорндан хол- холд тару буурлүлгдсн, Кит- дин харул болн бийс дотрнэ бултнъгъугар орчксн дота уха-

та улс буслад авчксн учрар бийсиннэ Китдэс зулхар седсн ухан-седклэн күцэдж болх, аргъ уга баясн.

1829 джилд Арэдум орад хэрдж ирснэннэ даруд А. С. Пушкин Петербург балгъснд ирад Александро-Невск лаврд баясн эцг нертэ Иакинфлэ хар- гъсн. Пушкин индж келсн болдг: „Аадрхнэ теегт би чигн ода нүүгъад йовцхадг малчнр улсиг (хальмгудиг) үзүв, эднэ ишгэ гертнэ бас орув. Эдниг үзэд мини уханд, тана нанд куундвртэн монъгълмудин тус- кар урднэ келдг тоот үгтн орв. Нуугъад йовцхадг тохм улсин баялг-джиргълнэ ааврамовск цагин татврта болдгнэ мел чик баялж“.

Хальлг улсин тууджинь би- чсн, алдр синолог күн Иакинф Бичурин 1853 джилд бнъгрсн мбн. Хальмгудин тускар Иак- инф Бичуринэ бичсн тоот та- нъгъчин библиотек болгънд баях, хальмг улс тер тууджиг медх збвтэ. Иакинф Бичу- ринэ тускар умшхар селцхэсн улс Советск Ик Энциклопедий авад V томин 267—268 халхд халатхэ.

Л. КИРСАНОВ.

политическ болн научн медрл тархалгъна Обществин Хальмг танъгъчин анъгин даалгърта сеглэтр.

Нүүдж ирджэх хальмгудиг эдл-ахугьар тетглгьиг хурдар күүцэхмн

РСФСР-н Министрмүдин Советин 1957 джилин февралин 22-т гарсн тогтаварар Хальмг таньгьчур 8000 өрк-бүл нүүдж ирх бääсн мөн.

1957 джилин август сарин нег шинд Хальмг автономн таньгьчин агьуд 8300 өрк-бүл, 32450 кун, эн тоогьас кōдлмш кедж чадхнь 12620 кун нүүдж ирцхäv.

Эн нүүдж ирсн өрк-бүлмүдиг бääх бääринь олад цугьараднь кōдлмш өггдв: совхозмудт 4415 өрк-бүл, 5920 кун; колхозмудт 1670 өрк-бүл, 2360 кун; МТС болн МЖС-д 595 өрк-бүл, 816 кун; предприятияс болн учрежденсьд 1620 өрк-бүл, 2294 кун.

Эн ирсн олд хальмгуд таньгьчин колхозмудин, совхозмудин болн предприятиясин кōдлмшт шунмгьа кевәр орлцсна ашднь таньгьчин селәнә эдлахун кōдлмш йовудтагьар күүцэгддг йовна: малин тōл авлгьн, хаврин тәрә тәрлгьн, ургьч хурадж авлгьн, хō киргьлгьн, нань чигн олд зүсн кōдлмш. Иим ик чинртә кōдлмш кесән дахулдг, таньгьчачи талдан газрас кōдлмшин улс хääгдл уга, Элст балгьснд болн райодт элдв ик тосхлтин кōдлмш делгрүлгдджәнә.

Болв эдниг эдл-ахугьар тетгх тōр хашньгар кегдджәнә. Нүүгддг ирчкен 8300 өрк-бүләс тохньдг бүүрлсн газртнь августин нег шинд 50 процентнь шишлнь бääх гермүдәр тетгдв, нааткесднь гер бәрх газр таслдж өггдәд уга, 68 процентнь укр уга. Эдл-ахугьар муугьар тетгддг хальмгуд икнхкнь Каспийск, Черноземельск, Яшкульск, Юстиньк болн Приозерн райодт бääхчәнә.

Иигдг хашньгар тосхлтин кōдлмш кегддг учрнь колхозмудин, совхозмудин, МТС-н МЖС-н болн нань чигн организацсин гардачнр сәәнәр оньган эс өглгьн, дакад бääрн газрин Советмүд эн тōрт орлцлж, шүүдг эс хәләлгьн. Ирджәх хальмгудт гермүд бәрлгьнә зура эс күүцәджәхин эрки нег учрнь таньгьчин потребсоюз (ахлачнь үр Сидоренко) тосхлтин материалар эс тетглгьн. Нүүдг ирджәх хальмгудт гермүд бәрхд хәләгдсн 40 миньгьн кубометр тосхлтин моднас ирснь зуг 7840 кубометр. Иим хашньгар мод авч иргьнә ашднь киитн болхас өмн гермүд бәрдж дуусдг эс болх аамшг бääнә. Эн учрар, модн уга болснас кōлтә бәрджәх 1900 гермүд дуусгддг хаш, бәрх 1425 гермүд өклдг тавгдәд уга. Күүцднь бәрдж дуусгдснь 475 гер. Элст балгьснд болн райодин центрмүдт чигн тосхлт хашньгар кегдджәнә. Коммунальн предприятияд

Заргьар засгдв

Черноземельск района олд-амтнә заргь, шидр болсн заселаньдән И. Г. Алтуховин уул хәлäv. Эн болхла шал-сокугьар связин конторин кōдлмшч амтн бәәдг герт ордж ирәд, әсрләд, П. И. Правдина гидг куукд-куунлә цуугхәр сәдәд бääв. Района милицин церг-

болн ведомственн организацд 17955 квадратн метр зәәтә амтн орх гермүд болн тосхлтин материал ирснәс августин негн-шинд тосхснь зуг 3941 квадратн метр агьута гермүд, эс гидж 15 процент. Күүц бәрдж дуусад угань 14014 квадратн метр агьута гермүд.

РСФСР-н Министрмүдин Советин 1957 джилин апрелин 12-т гаргьсн тогтаварар, нүүдж ирджәх хальмгудт гермүд бәрхд болн ясхд, укр эс гидж оньгдан бод мал хулддг авхд өггдх 30 сай арслньгьа ссудас августин негн шинд олзлгдснь 15 сай 174 миньгьн арслнь, эс гидж 50,5 процент. 1266 өрк-бүлд гермүд бәрхд өггдснь 3 сай 7 миньгьн 699 арслнь, 82 өрк-бүлд гермүд, хаша-хаац ясхд 102 миньгьн 500 арслнь, 2154 өрк-бүлд укрмүд хулддг авхд 3 сай 9 миньгьн 945 арслнь өггдв.

Нүүдг ирсн хальмгуд авсн ссударн 2100 толгьа бод малмуд хулддг авб, дакад деернь бийсләгьән авч ирсн болн бийсиннь мөнгьгәр хулддг авснь 515 укр, 1390 хөн-яман. Түрү-зүдүднь государствас дōнь 580 миньгьн арслнь өггдв.

1957 джилд хальмгудиг нүүлгьдг авч ирх зура тōгссн цагт тедниг эдл-ахугьар, бääрәр, кōдлмшәр тетгх тōр ода деерән эрки чинртә тōр. КПСС-н райкомс болн райисполкомс цаг тудәл уга колхозмудт, совхозмудт, МТС, МЖС болн предприятиясәр тосхлтин кōдлмш ягьдг күүцәгддг йовхиг хәләдг, амтн бääх гермүд бәрлгьнә зурагьан хурдар күүцәхин туск кōдлмшиг чаньгьацхах зōвтә. Тосхлтд, мал хулддг авхд өггдсн мөнгьгиг күүцднь олзлхиг сәәнәр шүүдг хәләджәх кергтә.

Нүүдг ирджәх хальмгудт гермүд бәртхә гидж правительствин өгчәх тосхлтин моддиг, тосхлтин материалмудиг таньгьчин потребсоюз (үр Сидоренко) цаг тудәл уга зōбдг авч ирхиг тетгх аргь хәәх зōвтә.

Нүүдг ирджәх хальмгудиг бääх гермүдәр, школмудар, эмнлгьнә халхин, бичкдүд бәәдг, культурн болн эрдмгерлин учрежденәр, олд-зүсн хот-хол, эд-таварар тетгх-таньгьчин күүцәгч комитетин, терүнә отделмүдин, райодин күүцәгч комитетсин, селәнә болн поселксин Советмүдин голлгч тōр мөн. 1958 джилд нүүлж ирх хальмгудиг тосх кōдлмшиг цаг тудәл уга оданас авн делгрүлдг белдвр кех эрки тōр мөн.

С. Г. МАНДИЕВ, нүүлгьнә тускар болн кōдлмшчин-риг бүрдәмджтәгьәр авдг таньгьчин отделин начальник.

ЖУРАВСКИЙ, олд-амтнә заргьч.

Китдин олд-амтнә сулдхврн аәрмин 30 джилә өөниг темдгллгьн

ПЕКИН, августин 1. (ТАСС) Оцкддур асхн китайск хотл балгьсна амтн болн олд-амтнә сулдхгч аәрмин цергләчнр, ут-туршдан 20 миньгьн кун, Китдин олд-амтнә сулдхврн аәрмин 30 джилә өөн темдгл-хин тōлә, Сунь-Ят-Сена нертә паркт цуглрв.

Байрта хургиг Пекинә олд-амтнә комитетин ахлач Пын-Чжэнь сәкв. КНР-н ахлачин дарук Чжу-Дэ болн КНР-н орн-нутгин Советин премьерин дарук Пын-Дэ-хуай хойр босдг, цуглрсн улст уг келцхäv.

Олд-амтнә аәрмин нери деерәс Пын-Дэ-хуай хотл балгьсна улсас, демократическ организацас болн олд-амтнә организацас бәйр күргджәх тугмуд авб.

США-д олвр мөнгьнә гурвна кесн нег хувнь алвнд өггднә

НЬЮ-ЙОРК, июлин 31. (ТАСС). Отставкд бääх, олд медддг. америкин генерал Д. Макартур болн президентин өлмәгьәр бәәдг „Сперри рэнд корпорейшн“ гилг компань, США-д алв тавлгьнә кемджән дегд өддән болджахин амнәс зōвәр шүүртәгьәр бурушадж келджәчхәнә.

Америкин дундин куунә джилдән олдг олврн гурвна кесн нег хувьс икнь алв өглгьнд гарчана гидж Макартур герчлв.

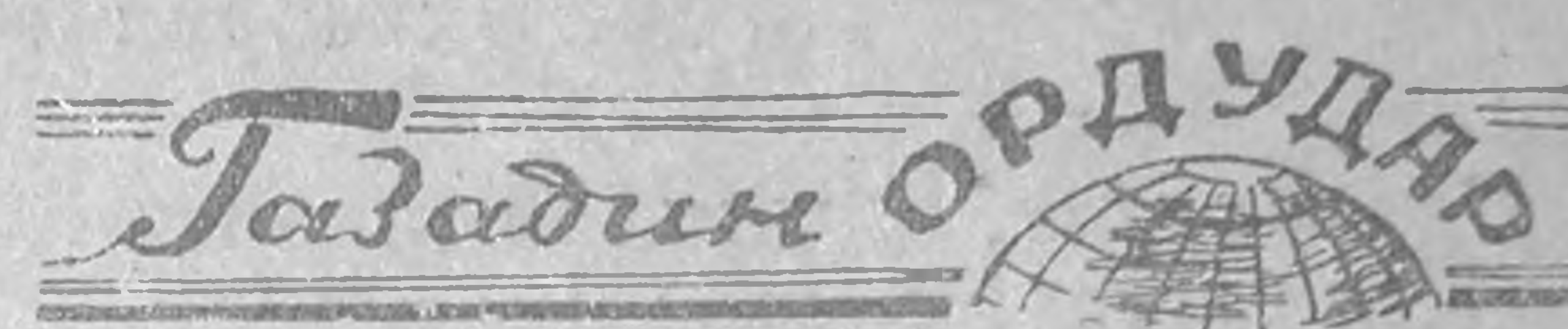
— „Мана дурндан өссн бюджет өндиндән олдг хаджгьрар келдг медүлгднә— гидж Макартур герчлв.— Орн-нутгг „берк аамшгтә бәәдг үегдджәнә“ гидж хәәкрәд мана правительств маниг өндиндән аәлгьдг, өндиндән мана патриотическ секдл олзлдж үргәдг бәрхәр седжәнә. Кемрджән бидн нүдән анчкад, правительствиг эс дōнххлә, терүнә некджәх цаглш уга ик мөнгьгиг эс өгхлә, өндиндән мана орн-нутг дотр бәәдг нег ик элдв аамшг, эс гидж газагин нег элдв зерлг орн нутг маниг залгчкн гисн болад бәәнә. Тиигн гихнь, хōбннь медгднә, эн ик аамшг-аюл болсн уга бәәдг, нам ик элдв аамшг уулджәсмн уга чигн бәәдг“.

Ахр соньсхврмуд

Англин дотр-дундин кергин министр августин 1-д Уэхт — Эндд (Лондон), ядерн селм сөрлгьиг цааранднь уурулх учр деерәс болх олд-амтн цугьлард йовхиг уурулв.

Франц, августин 2-с авн 24 зүсн промышленн эд-таврн униг 5—6 процентд өддлүх правительствин закон гарв.

Египтд болсн куунә то авлгьар болхла 22.840 миньгьн кун бääх болдж тоолгддг. Каирд болхла 2.891 миньгьн кун, Александрийд 1.290 миньгьн кун бәәдгдг. (ТАСС).

США-д селм улм икәр неджәнә

НЬЮ ЙОРК, июлин 31. (ТАСС). США-д атомн селмин туск комисс дарани, брәл джилә докладтан, Америк зүсн-зүүгьядери селм урдаснь белддг авхан цааранднь хәәджәнә гидж барлв. Тооцана цагин эргцд ху-

учн кевәрн, америкин ядерн селмин арсенал икдүлх шинд-джлгьн болн ясруллгьн кегд-лжәнә гилж докладт келгдджәнә. Түүнәс талднь, урдаснь ядерн селм белдлгьән икдүлсн деерән, Америк ик гидг уран хурадж белдджәнә.

Ядерн селм сөрлгьнә өмнәс

НЬЮ-ЙОРК, июлин 31. (ТАСС). США-д атомн селм сөрлгьнә өмнәс бурушалгьн уурч бääхш. Ассошәйтед пресс агентствин корреспондентин зәнүгллгьәр болхла, августин 8-д болх шин шиндлдж-шуух хагьрлтас кōлтә, ядерн селм сөрлгьнә өмнәс бурушалд бääх комитетин негнь, онц нег аньг болад, бурушахар бәәнә. Комитет, 1945 джилин август сарин 6-д американск атомн бомб Хиросиму гидг балгьсн деер дакад болхла, августин 9-д атомн бомб Нагасаки бал-

гьснд хайгдсиг, туслнь сергәджәнә. Ядерн селмин өмнәс зōрдг ноолла кедж йовх улсин зергләнд амт орулхар куч үзүлхмн биш гидг комитет, Лас-вегасд, Нью-Йоркд болн нань чигн балгьсудт „эсв-тоолвр уга ядерн селм сөрлгьнә өмнәс“— гидг бурушалгь кехәр бәәнәвдн гидж барин представительмүдт келв. Комитет эврәннь зәнүгдән, Невада штатд бääх селмин сөрлгь кедг район тал поход кехәр седжәнәвдн гидж зәнүглв.

Президент Эйзенхауэр ядерн селм сөрлгьнә тōрин тускар

ВАШИНГТОН, июлин 31. (ТАСС). Цагьан герт селгәндән болсн пресс-конференцд корреспондентнр „президент Эйзенхауэриг, шидр, цуг орн-нутгуд атомн селм керго гидж келтхә гихәр седжәнәв гидж таниг келсна хōбн, орн-нутгин сегләрт Далес тийм седвәр тōрт туслшго гидж ке-

лсн учр деерәс, тер хойронь-гдан-оньгдан седвәриг пәәлгьдг өгтн гидж сурв. Би болхла кезә болвчн хōбннь ядерн селм уурулгдәд чигн бääх гидж ицсән Эйзенхауэр келв гидж Ассошиәйтед пресс агентствин корреспондент зәнүглв. Тер бийнь ода деерән болхла тийм аргь „дегд багь балджана“.

Алжирт болджах бәәдл

ПАРИЖ, июлин 31 (ТАСС). Парижин барин зәнүгәр болхла, Алжирт, Юз—Ле—Дюкас өмәрән французск артиллерийск подразделень повстанческ отряд хойран хоорид сөрлцән болв. Хойр халхас үксн, шавтсн улс бәәнә. Бужин эргнд болсн дәәнд 42 алжирцнр алгдәд, 5 кун шавтв. Францамудин гару зәнүглгддг бääхш.

Францин полиц алжирск 3 баахн куукдиг бәрәд, орн-нутг аамшгугагьар бääхиг эвдхәр седсн улс гилж гемшәджәнә. Оцкддур Орманвилд 20 куунә заргьин шин процесс өкләд му, хорта ухата улст дōннөкд болсн улс гидж тедниг гемнджәнә.

Алжирт, келн амтнәннь сулдхврн тōлә ноолданд орлцсн улсиг бәрәд суулгьад бәәнә.

Французск олд-амтн тер Алжирт болдж бääх чидл үзүлдж, зовадж бääхиг соньссн икәр фумдг бääхчәнә.

Реакционермүд Джакартад

ДЖАКАРТА, июлин 31. (ТАСС). „Биктанг тимур“ гилг прогрессивн газетин редакц бәәдг герт оцкддур асхн, таньгддго улс гранат хайв гидж индонезийск бар зәнүглв.

учрар гарад, зертә-зевтә, государствени йос сольхд таалмдг белдхәр хотл балгьсна дигиг эк-толгьагьинь таслх тоот цуг зуран нег аньгнь болд жана гилж бар темдгл-джәнә.

Тер асхн бас дōрвн газрт гранат хайгдснас, негнь полицд церглдг цергләчнрин герин өдөр болн индонезийск аәрмин штабин начальникин дарукин резиденцин өдөр хайддг.

Террор гисн, эврәннь демократическ керг-толкврн нувр угагьар харсдг чадшго, цань аргь уга улсин цōкрлгьн гидж „Биктанг тимур“ нур статьядан бичджәнә. Тер террор уурулхин эв-аргьиг правительств батлха гидж газет некджәнә.

Тер террористическ йовдлмуд, Индонезин компартин Центральн Комитетин болн Джакартад бääх Собси гидг прогрессивн црофсоюзин ницәнә гермудт дәврлгьн болсн

Редантор Д. М. МУКЕБЕНОВ.